

Redacteur ESB

g.werner@sdu.nl

Vertrouwen

Het scherpste mondiale verval in productie, handel en beurskoersen ooit gemeten is een gepasseerd station. Sinds het omslagpunt in april 2009 wijzen de leidende OESO-indicatoren voor economische activiteit op herstel dat per maand sterker wordt, zodanig dat het IMF (2009) al spreekt van een afgewende crisis. Ondanks deze voorbarige maar hoopvolle berichtgeving is een crisis niet voorbij voordat de volgende is voorkomen. De tijd dringt, en een koerswijziging is gewenst. De grenzen van de markt zijn in de afgelopen decennia opgerekt en de balans tussen markt en overheid roept nu om hervorming. Een sluimerend sentiment, hardnekkiger dan het anti-marktsentiment, zit het hervormen echter volslagen in de weg. Slechts een kwart van de bevolking zegt de overheid te vertrouwen (CPB, 2009). Het schaarse moment voor hervorming wordt overschaduwed door een falend vertrouwen in de potentiële uitvoerder. De sentimenten tegen markt en overheid vullen elkaar ongetwijfeld aan in een woede tegen een ongrijpbaar geheel aan economische processen, maar verliezen elkaar in een wezenlijk verschil. De markt biedt kansen op hervorming, die door de overheid juist worden beperkt. Het laatste hoofdstuk is de kilometerheffing, waarbij elk redelijk argument van overheidswege werd begroet met een cynische noot van ongenoegen bij media en publiek. Economiedeskundigen ruimden het veld voor claxonnerende automobilisten die wel sneller willen rijden maar vooral geen verandering vertrouwen. Aan de uitvoerende kant doen hulpverleners hun werk onder een stortvloed aan zonderlinge verwensingen aan het behulpzame adres, terwijl bestuurders hun declaratiebonnetjes tot twee cijfers achter de komma zien worden uitgespit. Natuurlijk is een overheid die vraagstukken met complexe negatieve externe effecten tracht op te lossen niet geliefd. Er worden harde keuzes gemaakt die niet geheel zijn te overzien: feilbare meetkastjes in je auto die de privacy schenden en zo. Vertrouwen is echter nodig om de

overheid haar werk te laten doen. Ze neemt hiertoe initiatieven, waaronder het Handvest voor verantwoord burgerschap (BZK, 2010) voor sociaal gedrag buiten de deur om het goede voorbeeld te geven. Daarbij staat economisch veel op het spel, of zoals Fukuyama het zegt: "Een van de belangrijkste lessen die wij kunnen trekken uit de bestudering van het economische leven is dat het welzijn van een natie en haar vermogen om te concurreren worden bepaald door één enkel diepgeworteld cultureel kenmerk: de mate van vertrouwen die aan de gemeenschap inherent is" (Ollilia, 1996). Het economische argument hierachter is helder: vertrouwen verlaagt de kosten van transacties, omdat de actoren minder informatie hoeven te verzamelen. De actoren werken zodoende meer samen en transacties komen sneller tot stand, waardoor landen hun welvaart zien toenemen. Het huidige wantrouwen beschadigt de goede reputatie van Nederland aanmerkelijk. Markt, overheid en samenleving staan met argwaan tegenover elkaar, dus komen de welvaartswinsten onder druk te staan en meer specifiek een herstel van de balans tussen markt en overheid. Om het vertrouwen niet verder te ondermijnen is vertrouwen gewenst.

De overheid doet er daarom goed aan mensen het gevoel te geven dat de overheid van, en niet tegen hen is. De gekweekte afstand tussen beide partijen middels het Handvest voor verantwoord burgerschap draagt aan dit gevoel niet bij, maar breekt het eerder af. Helaas lijkt een spelregelboek eerder een schoolvoorbeeld van hoe het niet moet. Het is een woord dat vertrouwen moet scheppen, maar een daad van regelrecht wantrouwen, dat bovendien averechts werkt. Als de overheid ons niet vertrouwt op het schoonvegen van ons stoepje, is het blijkbaar algemeen gebruik om het niet te doen. Dus doen we het niet. De vaderlijke oproep om elkaar de hand toe te steken, goed met elkaar om te gaan, verdraagzaam te zijn en afval op te rapen lijkt zonder het gewenste vertrouwen vooral tegen de schenen te schoppen. De ministeriële voorzet mist alle richting en vertrouwen. Kenmerkend voor vertrouwen als de meest precaire vorm van sociaal kapitaal is dat het zich sneller neerwaarts aanpast dan opwaarts, waarbij het een besmettelijk werking heeft. Met een dergelijk besmettelijk handvest maakt de asymmetrie plaats voor eenrichtingsverkeer de verkeerde kant op.

LITERATUUR

CPB (2009) *Hoe beschaafd is Nederland? Een fiscale kosten-batenanalyse*. Den Haag: Centraal Planbureau.

IMF (2009) *Crisis averted – what's next? Regional economic outlook western hemisphere*. Oktober. Washington, D.C.: IMF. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2010) *Handvest burgerschap*. www.handvestburgerschap.nl.

Ollilia, J. (1996) *Innovation lecture*. Coreferaat, 19 oktober. Den Haag: SER.